

نفت و گاز شمال چقدر می‌ارزد؟

این روزها جنجال بر سر استخراج نفت و گاز حوزه آمودریا باعث تنش در سطح بالای سیاست افغانستان شده است. حالا پرسش این است که منابع نفت و گاز شمال از لحاظ علمی چه ویژگی‌هایی دارند و ارزش واقعی آنها چقدر است؟

بخش نخست

ولایت‌های فاریاب، جوزجان و سرپل از ولایت‌های شمال افغانستان دارای مورفولوجی بسیار مناسبی برای کاوش، اکتشاف و استخراج مواد معدنی هایدروکاربونی هستند. این ولایت‌ها در دوران تاریخی مختلف مورد پژوهش زمین‌شناسان همین عرصه علمی و تحقیقی قرار گرفته‌اند. در میانه سده 20 برخی تلاش‌ها برای اکتشاف و استخراج منابع نفتی و گازی این حوزه انجام شد: نخستین عملیات حفاری جهت اکتشاف نفت و گاز در افغانستان در سال 1956 انجام شد. به طوری که در سال 1959 منجر به اکتشاف میدان نفتی انگوت گردید. در فاصله سال‌های 1959 تا 1966 پنجاه حلقه چاه اکتشافی دیگر نیز در این حوزه حفر گردید که باعث اکتشاف 3 میدان گازی بزرگ بیتیم تاق (1960) خواجه گوگردک (1961) و خواجه برهان (1964) شد (کینگستون و کلارک) 1995

اگر چه اطلاعات دقیق کشفیات این دوران در دست نیست؛ اما ظاهراً از سال 1966 تا 1981 حداقل دو میدان نفتی کوچک، یک میدان گازی بزرگ (جرقدوق) و دو میدان گازی دیگر کشف شد که عمدتاً در بخش شمال غربی کشور (کینگستون و کلارک 1995) موقعیت دارند.

در مسیر مزارشریف، شبرغان، فاریاب تاسیسات و تجهیزات به کاررفته برای استخراج نفت و گاز به چشم می‌خورد. دشت‌های سرپل بسیار زیاد مستعد امر تشکیل نفت است. در عهد زمین‌شناسی تجهیزات که غالباً کهنه و فرسوده هستند جوراسیک فوقانی " این منطقه بستر مناسبی برای رسوب گذاری بوده و جنگلات و موجودات زنده دیگر در اثر "شناسی گذشت زمان در بین طبقات رسوبی، آهسته آهسته تبدیل به فسیل و بعد در اثر تاثیر فشار طبقات، گذشت زمان و گرمای موجود در بین طبقات زیرین و بالایی به ذرات هایدروکربن‌ها تغییر ماهیت دادند. زغال سنگ، نفت و گاز حاصل همین سیر تکاملی قشر زمین هستند.

اکتشاف و استخراج نفت و گاز در شمال افغانستان در میانه قرن بیست آغاز شد. اکنون بیشتر تاسیسات استخراج نفت و گاز ناکارآمد و فرسوده هستند.

تپه های خرد و کلان و رشته کوه های پراکنده در اطراف آن نشان از فرار معدنی هایدروکاربنی به طرف دشت های وسیع و پهناور این ولایت دارند و نشان دهنده موجودیت مقدار عظیم نفت می باشند.

گفته می شود که برای اولین بار ساحه های نفت و گاز شمال افغانستان در اواخر قرن هجدهم توسط زمین شناسان خارجی همچون کریس باخ، هایدن و فیورن مورد مطالعه قرار گرفتند. در نتیجه نفت در ولایت سرپل در کوه اونگوت کشف گردید که بر همین اساس، در سال های 1938 تا 1940 میلادی زمین شناسان اروپایی ایویس، کلپ، کیرخ و شینگ راجع به ساختار جیالوجیکی مناطق شمال افغانستان و دُورنمای اراضی نفت و گاز خیز نظریاتی ارایه نمودند.

در راه مزارشریف به طرف شبرغان و بعد سرپل در سال های اول بعد از سقوط رژیم طالبان، تعداد زیادی کارخانه یا البته باید گفت که این دستگاه ها دچار تخریب شدید شده بودند و اکثر آنها قابل دستگاه های خرد تصفیه نفت موجود بود استفاده نبودند و بیشتر نفت شمال افغانستان به صورت قاچاق، غیر علمی و خودسرانه توسط قوماندان های منطقه یی استخراج و به کشورهای همسایه شمالی افغانستان فرستاده می شد.

در سال های اخیر و بعد از روی کار آمدن انجینر ابراهیم عادل، وزیر قبلی وزارت معادن، تلاش هایی صورت گرفت تا کنترل بیشتری روی چاه های نفت سرپل و گاز شبرغان انجام شود. به همین دلیل، تعداد زیادی از چاه ها بسته شدند و نیروهای امنیتی مستقیم مسول کنترل آنها شدند. همچنان قرار شد تا امتیاز استخراج نفت و گاز شمال به صورت رسمی و با نظارت و سرپرستی وزارت معادن، به قراردادی داخلی و یا خارجی واگذار گردد.

در راه سرپل آثار تخریب تجهیزات تصفیه نفت به چشم می خورد؛ به طوری که نیاز است دوباره سرمایه گذاری در قسمت توسعه اکتشاف و استخراج نفت و گاز صورت بگیرد. علاوه بر این، مسئله امنیت هم که مشکلی است جدی در راه رسیدن به این هدف.

یک چاه نفت در منطقه قشقری واقع در ولایت سرپل افغانستان.

تصویر این مناطق خیلی شبیه است به تصاویری که ما در ذهن از آغازین روزهای کشف نفت و حفر اولین چاه نفت در ایالت پنسیلوانیای آمریکای شمالی داریم. آیا امکان دارد کشف و استخراج نفت در این منطقه روزی باعث رشد اقتصادی منطقه شود؛ آنچنانی که در پنسیلوانیا رخ داد؟

نهضت صنعتی در نیمه دوم قرن نوزدهم اهمیت و ارزش نفت را بر جهانیان آشکار کرد و مخصوصاً پس از آنکه در سال 1859 میلادی کنل «دریک» با استفاده از دکل حفاری موفق به استخراج نفت شد. نخستین اقدامی که در جهت استاد برجسته "شکل گیری تاریخ صنعت نفت جهان موثر واقع شد گزارشی بود که از سوی "بنجامین سیلیمان جونیور رشته کیمیا در دانشگاه بیل به سرمایه گذاران جهانی نفت ارایه شد. گزارشی که در تاریخ صنعت نفت جهان یک نقطه سیلیمان" در این طرح تحقیقاتی انجام آزمایش های علمی بر روی نوعی روغن "مأموریت. عطف به حساب می آید

موسوم به (سنکا) بود که در پنسیلوانیای غربی، به غیر از روشنایی، برای درمان بسیاری از بیماری‌ها مورد استفاده قرار می‌گرفت. کشف نفت به سرعت رشد ساخت و ساز در این ایالت را بالا برد و در طول چند سال بیابان‌ها به شهرهای پر جمعیت تبدیل شد.

همین تصویر را شما در مورد سرپل و ولایت‌های اطرافش هم می‌توانید داشته باشید برای زمانی که منابع عظیم نفت آن درست و عادلانه استخراج شود. اقتصاد سرپل بعد از استخراج علمی نفت آنقدر شکوفا خواهد شد که می‌توانیم به جرات بگوییم یکی از قطب‌های صنعتی افغانستان خواهد شد. آمار جوانان بی‌کار و ولایت به حداقل می‌رسد و درآمد سرانه مردم این ولایت و ولایت‌های جانی آن بالا خواهد رفت. اگر نفت امروز عامل اصلی تعیین‌کننده اقتصاد در جهان است پس در این ولایت هم بسیار موثر خواهد بود و حتی اثرات آن در مرکز هم در آینده دیده خواهد شد. وحید الله شهرانی وزیر معادن افغانستان در اجلاس چند روز قبل پارلمان گفت که در مدت زمان یک سال آینده عواید داخلی از استخراج معادن، نفت و گاز از یک میلیارد دالر افزایش خواهد یافت و ظرف سه سال آینده عواید دولت تا به 5 میلیارد وی در مورد شفافیت در خصوص مصارف عواید معادن افغانستان گفت: "عواید هر سال باید 1.2 دالر خواهد رسید میلیارد دالر بالا برود. می‌خواهیم که یک صندوق خاص برای تنظیم عواید معادن ایجاد شود، 50 درصد آن در تطبیق برنامه‌ها و پروژه‌های زیربنایی افغانستان چون خط آهن، برق، سرک هر آن چیزی که باعث تولید شود به مصرف برسد و رشد اقتصادی افغانستان را تداوم دهد".

چاه شماره 25 مخزن گاز گوگردک در شمال افغانستان. 61 حلقه چاه در این میدان گازی وجود دارد.

چاه‌های نفت منطقه "قشقری" در ولایت سرپل به یک شرکت دولتی چینی واگذار شده است. این مخزن در سال 1976 که در دوازده کیلومتری طرف جنوب و جنوب شرقی شهر سرپل واقع می‌باشد، کشف گردید. ساحه نفت خیز قشقری در 1.5 کیلومتر 11597.5 متر از سطح دریا ارتفاع دارد و مساحت ذخیره آن در زیر زمین به طول و عرض تقریبی می‌باشد. به لحاظ علم زمین‌شناسی، این ساحه در طبقات الب یک طبقه، ایت دو طبقه و هاتاریف یک طبقه که مجموعاً چهار طبقه نفت دارد. این معدن به صورت عموم به طبقه تباشیر (کربنیشیاس) تعلق می‌گیرد.

در ساحه قشقری جمعاً ده چاه تفحصاتی و اکتشافی حفر گردیده که از آن جمله چاه‌های شماره 1، 2، 3، 4، 8، 9 و 10 نفت خیز هستند. در اطراف منطقه پوسه‌های امنیتی مستحکمی ایجاد شده و به نقل مردم بومی سرپل، منطقه قشقری تحت نفوذ طالبان است.

پرسش این است که چطور امکان دارد در منطقه‌ی که طالبان نفوذ دارند، شرکت چینی بتواند تاسیسات استخراج نفت را استوار کند. شاید با این لحاظ که طالبان با پاکستان و پاکستان با چین رابطه دوستانه دارند، این امر امکان‌پذیر گردد. به ویژه این که شرکت چینی، یک شرکت دولتی است.

برآورد شده است که این مخزن حدود ذخیره نفتی قشقری ساحه‌ای در حدود 4500 کیلومتر مربع را شامل می‌گردد. میلیون بیرل نفت دارد که برای 25 سال روزانه 11 هزار بیرل نفت از آن استخراج خواهد شد. وزرات معادن 80 قرارداد استخراج این مخزن نفتی را امضا کرده است. وزیر معادن (CNPC) افغانستان با شرکت نفت ملی دولتی چین افغانستان گفته است: "با امضای این قرارداد چین نخستین کشور خارجی خواهد بود که در افغانستان نفت استخراج می‌این قرارداد به چین امکان می‌دهد در ولایت‌های سرپل و فاریاب نفت تولید کند. این منطقه تحت عنوان حوزه "کنند بر اساس گفته‌های وزیر معادن، 15 در بلاک قشقری، بلاک بازار کمی و بلاک زمرد سایی (شناخته می‌شود) آمودریا صد ریالیته (سود خالص از نفت تولید شده) به دولت افغانستان پرداخت خواهد شد.

(پایان بخش اول)

از دویچه وله

